ІНТЕРВ'Ю 27.01.2025 | Джексон Джейнс

«Трамп і США багато в чому залежні від Європи»

Політолог Джексон Джейнс про перші дії Дональда Трампа на посаді президента, вплив мільярдерів та відносини з ЄС

Інтерв'ю провів Алєксандер Ізелє

Початок першого президентства Трампа супроводжувався значною мобілізацією громадянського суспільства й великою кількістю протестів проти нового президента. Цього разу, схоже, панує якась апатія. Які настрої в США?

Настрої в США й досі дуже різні – як і до виборів. Твердження, що перемога Трампа була приголомшливою, неправильне. Так, на відміну від виборів 2016 року, він отримав більшість голосів і *Electoral College*, і в *Popular Vote*, тобто більшість голосів країни, і багатьох це шокувало. Але його перевага була незначною, жодного розгрому не сталося. Ті, хто його підтримав, аж до дня виборів відчували певну невизначеність, а результати залишають питання без відповідей. Наприклад, чому деякі категорії виборців голосували не за Камалу Гарріс і демократів.

Нинішні настрої можна назвати радше не апатією, а сумішшю обережності та очікування. Багато хто замислюється над тим, як Трамп керуватиме країною цього разу, особливо зважаючи на те, що республіканці зараз мають більшість в обох палатах Конгресу. Через це політична динаміка нині не така, як в період з 2016 до 2020 року. Тому поки панує нерозуміння, як діяти в цій ситуації. Водночас в центр уваги вже виходять наступні вибори в Конгрес, які мають відбутися в 2026 році.

Трамп почав з цілої низки указів. Які його цілі і наскільки добре він підготовлений?

Задовго до повернення Трампа на посаду групи підтримки підготували для нього комплексний план. *Project 2025* містить

багато заходів, яких він хоче вжити. Деякі з цих пропозицій раніше вже було оформлено в президентські укази, але заблоковано судовою системою через юридичні колізії. Цього разу деякі з указів також суперечать чинним законам або конституції, тож їх навряд чи можна реалізувати в конституційний спосіб. Наприклад, указ про скасування громадянства за правом народження (*Birthright Citizenship*). Ще один фактор, який може стати причиною провалу – швидкість, з якою треба вжити цих заходів. Політичні процеси вимагають часу на проходження всіх юридичних і бюрократичних інстанцій. Інші проєкти, такі як просування викопних видів палива, вписуються в той хід подій, що вже почався. І в цьому суть: багато його заяв скидаються на символічну панораму, політичний сигнал прихильникам, що він щось робить. Це радше демонстрація його пріоритетів і планів, ніж гарантія того, що всі його наміри стануть реальністю.

Під час першого президентства Трампа була вражаюча плинність кадрів. Тепер значний вплив, схоже, матимуть мільярдери на кшталт Ілона Маска. Як далеко це може зайти?

Мільярдери-технократи, передусім Ілон Маск, зараз мають величезний вплив. Він проявляється не тільки в його заявах, але й в контролі над каналами комунікації, які мають велике охоплення і вагу. Маск відіграє важливу роль в підігріванні потрібних настроїв серед прихильників Трампа. На відміну від Стіва Беннона, який безпосередньо вплинув на політичну програму Трампа своєю медіа- та стратегічною роботою, Маск та інші підприємці зі сфери технологій впливають більш опосередковано. Вони створюють простір для дебатів і підсилюють певні наративи на своїх платформах і в своїх мережах.

Маск має свої плани, які можуть іноді збігатися з цілями Трампа, але в жодному разі не ідентичні їм

Маск в неоднозначній ситуації. З одного боку, він виступає за дерегуляцію і використовує свої платформи для поширення своїх ідей. З іншого боку, багато його компаній, як-от SpaceX або Tesla, дуже залежні від державних субсидій і програм підтримки. Це створює конфлікт інтересів. Також напруга може виникнути, зокрема, в таких питаннях, як Китай: націоналістичні та протекціоністські погляди Трампа можуть конфліктувати з глобально орієнтованими бізнес-інтересами Маска. Зрештою, Маск має свої плани, які можуть іноді збігатися з цілями Трампа, але в жодному разі не

ідентичні їм.

Реакція інших технологічних компаній теж неоднозначна. В той час як Facebook, наприклад, переглядає підходи до модерації (реверанс Трампу), інші, схоже, стоять осторонь і чекають, як зміниться політичний ландшафт. Мільярдери-технократи перевіряють, що їм може дати підтримка програми Трампа. Але вона може обернутися проти них і викликати зворотну реакцію, наприклад, якщо для нецензурованих платформ буде скасовано взагалі будь-які регуляторні механізми, що відштовхне від них багатьох користувачів.

Демократи не тільки програли президентські вибори, а й втратили більшість в Сенаті та Палаті представників. Як це вплине на майбутнє партії?

У демократів криза ідентичності. Головне їхнє питання – не «Чому більшість американців проголосувала за Трампа?», а «Чому не за нас?». Насамперед партія мусить проаналізувати, чому деякі категорії, які традиційно голосували за демократів, цього разу відвернулися. В певному сенсі демократи й республіканці помінялися ролями. Колись *Grand Old Party* вважали закостенілими консерваторами, які хочуть ізолювати країну від будь-яких змін. Тепер, схоже, цю роль взяли на себе демократи. Такий імідж ускладнює відновлення авторитету серед широких верств електорату. Частково проблема полягає в тому, що ядро партії значною мірою зосереджене в таких штатах, як Каліфорнія і Нью-Йорк, а в багатьох інших регіонах США вона втрачає вплив. Для того щоб знову говорити з ширшим електоратом, демократи мають стратегічно переосмислити список питань і меседжів, актуальних для всієї країни. Наразі партія нагадує республіканців після поразки на виборах 2012 року, які теж намагалися вирішити проблеми ідентичності – до того, як Трамп став сильним лідером. Чи знайдуть демократи таку саму харизматичну фігуру й коли, буде видно.

Як внутрішня поляризація США впливає на зовнішню політику та міжнародне партнерство?

Зовнішня політика США значною мірою визначається тим, хто її формує. Дональд Трамп, безперечно – центральна фігура в цьому сенсі. Поряд з відновленням авторитету Америки й поваги до неї (в його розумінні) є дещо, чого він свідомо не хоче: він не хоче жодних втручань. Він хоче триматися подалі від справ, які, на його думку, не стосуються США. Такий підхід пов'язаний з давньою американською традицією, за якою Сполучені Штати не

повинні брати на себе роль світового поліцейського. Але тут виникає суперечність: Трамп, можливо, хоче брати на себе менше прямої відповідальності, але все одно вказувати іншим країнам, що їм робити. Цю суперечність важко вирішити, вона знову й знову віддзеркалюється в дискусіях всередині різних політичних таборів.

Трамп, можливо, хоче брати на себе менше прямої відповідальності, але все одно вказувати іншим країнам, що їм робити

Візьмемо для прикладу війну в Україні: можна припускати, що Трамп буде пробувати домовитися безпосередньо з Путіним. Однак такі переговори можуть мати мало конкретних результатів і незадовільний кінець. На відміну від періоду після Другої світової війни, коли США залишилися в Німеччині надовго, Трамп навряд чи зацікавлений в постійній військовій присутності.

Зрештою, його зовнішня політика значною мірою залежить від його особистих цілей. Національні інтереси часто відходять на задній план. Трамп приділяє основну увагу тому, що він сам вважає успіхом – ні послідовна стратегія, ні всеосяжна мета для нього не є пріоритетом. Про це свідчать такі приклади, як його заяви про Гренландію або Панамський канал. Хоча всередині країни така позиція сприймається як прояв сили, на міжнародному рівні вона викликає сумніви в надійності США як партнера. Головним питанням для багатьох союзників залишається те, наскільки безпечно покладатися на США в довгостроковій перспективі при такому керівництві, як у Трампа, і наскільки можлива міжнародна співпраця, коли національні інтереси в пріоритеті лише для однієї сторони.

А Європа як, сама по собі?

Трамп і США багато в чому залежні від Європи. Тісна економічна та політична взаємозалежність унеможливлює повне відокремлення. Європа відіграє ключову роль, наприклад, завдяки економічній стабільності та геостратегічній важливості.

Трампова політика *America First* може викликати в світі враження, що США здатні обійтися без будь-кого (хоча вона спрямована в першу чергу на внутрішню аудиторію). Але практика показує, що багато глобальних проблем, серед яких зміна клімату, війна Росії проти України та стримування Китаю, можна вирішити тільки за допомогою міжнародної співпраці. Зокрема, в питанні стримування Китаю, який сприймається як партнер, конкурент і суперник, США залежні від тісної співпраці

з Європою та іншими партнерами, такими як Австралія та Філіппіни.

Крім того, існує конфлікт між традиційним ізоляціонізмом і необхідністю розвивати альянси. Європа тут має ключове значення для забезпечення довгострокової стабільності та спільних інтересів.

Що мають зробити Німеччина та ЄС для співпраці з майбутньою адміністрацією Трампа?

Передусім треба визнати реальність обрання Трампа й не ставити його під сумнів. Конструктивна співпраця вимагатиме від Німеччини та ЄС чіткого визначення власних інтересів і активного просування їх в переговорах. Важливо також визначити спільні проблеми й показати, як саме вони впливають на США. Сюди входить, наприклад, зміна клімату, політика безпеки, економічна стабільність тощо. Йдеться про пошук точок дотику та конкретних рішень, вигідних для обох сторін.

Також Німеччина і ЄС мають чітко сформулювати й синхронізувати свої національні, регіональні та глобальні інтереси. Тільки так вони зможуть виступати як надійні партнери, здатні висувати вагомі аргументи і ставити цілі. Можливість діяти на рівних зі США навіть під керівництвом Трампа вимагає ретельної підготовки й чітких пріоритетів.

Переклад з німецької Дар'ї Прусенко

Джексон Джейнс

Д-р Джексон Джейнс (Jackson Janes) з 1994 року є президентом Американського інституту сучасних німецьких досліджень (American Institute for Contemporary German Studies, AICGS) при Університеті Джонса Гопкінса в місті Вашингтон. У 2005 році за свою діяльність щодо поліпшення американо-німецьких відносин він був нагороджений орденом «За заслуги перед Федеративною Республікою Німеччина».